

Vårt bemötande förde oss rätt

Inger Olsson, projektledare för Humanteknik

Hjälpmedelsinstitutet

© Hjälpmedelsinstitutet (HI), 2009

Författare: Margot Granvik

Foto: Robert Olsson

Ansvarig handläggare: Catarina Brun

Formgivning: Mediagruppen ASP/ANA, Karlstads Kommun

Tryck:

Best nr: 093106

Publikationen kan hämtas som ett pdf-dokument på HIs webbplats, www.hi.se/butik/pdf. Den kan också beställas i alternativa format från HI.

I den här skriften får du möta Inger Olsson, före detta projektledare för Humanteknik, numera verksamhetsutvecklare inom socialpsykiatri i Karlstad. Men innan du får möta Inger vill vi ge dig en kort bakgrundsinformation.

I februari 2009 fick Hjälpmedelsinstitutet (HI) ett treårigt regeringsuppdrag, Hjälpmedel i fokus – för personer med psykisk funktionsnedsättning, som innebär att HI inom psykiatriområdet ska

- utveckla information och informationsvägar om hjälpmedel till brukare, anhöriga och huvudmän
- utforma och genomföra utbildningar om hjälpmedel till olika personalgrupper, bl. a. handläggare och andra tjänstemän som bedömer behov av stödinsatser i kommuner och landsting
- utveckla nya hjälpmedel, tjänster och metoder till personer med psykisk funktionsnedsättning samt främja användningen av bra produkter.

Hjälpmedel i fokus baseras på kunskap från HumanTeknik, ett projekt som HI drev tillsammans med Karlstad kommuns socialpsykiatri mellan åren 2001-2004. Ett av målen med Hjälpmedel i fokus är att hjälpmedel för personer med psykisk funktionsnedsättning ska vara lika självklara som för andra grupper med funktionsnedsättning.

”Alla vet att det finns bra hjälpmedel för den som är blind eller hörselskadad. Betydligt färre känner till att det finns fantastiska hjälpmedel för den som lider av psykisk ohälsa. Genom att informera om de hjälpmedel som finns, och utveckla nya, kommer många som lider av psykisk ohälsa att må mycket bättre, känna sig säkrare och tryggare och få vardagen att fungera.”

Göran Hägglund, socialminister

” Den enskilde brukaren
vet oftast vad hon eller
han behöver hjälp med för
att få ett självständigare
vardagsliv.

Inger Olsson

Inger Olsson, projektledare för Humanteknik

Vårt bemötande förde oss rätt

Vi talade om för deltagarna att vi behövde deras kunskap lika mycket som de behövde vår, säger Inger Olsson som var projektledare för Humanteknik.

Det öppna bemötandet, och en god insikt om funktionsnedsättningar, gav både nöjda deltagare och projektmedarbetare.

Projektet Humanteknik hade pågått i nästan ett år när den dåvarande projektledaren slutade och en ny behövdes.

– Jag bodde då i Stockholm, men längtade hem, och såg att Karlstad kommun sökte en projektledare. Inger Olsson arbetade på Handikappförbunden på nationell nivå, mest med projekt, bemötandefrågor och personalutbildningar.

– Jag har arbetat mycket med funktionsnedsättningar, så det i sig var inte något nytt. Däremot kunde jag inte så mycket om psykiska funktionsnedsättningar så när jag kom till Humanteknik började jag med att sätta mig in i hur vardagen såg ut för personer med psykiska funktionsnedsättningar.

– Att samhällets resurser är ganska svaga för

målgruppen visste jag. Det är få som för talan för personer med psykiska funktionsnedsättningar. Därför var det intressant att se att det fanns särskilt stöd för den gruppen i kommunen.

Brukaren vet själv bäst

När Inger Olsson kom till Karlstad var projektet Humanteknik ännu i en trevande fas.

– Man hade börjat köpa in hjälpmedel, men det var mycket som var oklart kring vad, och hur, vi skulle göra.

– Jag tror att många av oss bär på en föreställning om att personer med psykiska funktionsnedsättningar inte riktigt vet vad de kan eller behöver. Men vi lärde oss i mötena med deltagarna att de oftast själva kom på vad de ville göra och hur de ville använda ett hjälpmedel.

– Vanligen rörde det sig om ganska enkla lösningar, som en whiteboard för att få ordning och reda. Det var inte alltid avancerade hjälpmedel som behövdes.

– Några av deltagarna behövde stöd av hjälpmedel som ger påminnelser för att få ordning på tidsuppfattningen.

– Andra ville ha ordning och struktur i sitt liv. Då kunde det handla om att organisera så att det blev lättare med papper eller i vilken ordning vissa saker skulle göras, och skapa rutiner för det.

Tillåtande atmosfär

Det Inger Olsson bär med sig från projektet är övertygelsen om att det alltid går att hitta lösningar.

– Det finns en slogan som säger att: ”Inget är omöjligt!”. Det finns alltid möjligheter att göra något, även i svåra situationer.

Inställningen delades av alla i projektet, liksom ett starkt engagemang.

– Det fanns en vilja att vara med, att testa saker. Den entusiasmen bar oss.

– Det var en fördel för oss att projektet gick ut på att prova olika typer av hjälpmedel. I och med att vi ville ha reda på vad som fungerade eller inte fungerade, blev det tillåtet att misslyckas. Det skapade en trygghet: Man kunde prova och om det inte föll väl ut blev det inte ett personligt misslyckande för brukaren.

– Jag är också nöjd med att vi fick ett bra gensvar från deltagarna. De bjöd på sig själva, kanske för att vi bjöd på oss. Vi hade kul tillsammans på våra träffar. Då böt deltagarna erfarenheter med varandra. Det hände att de använde samma hjälpmedel, fast till olika saker.

För Inger Olsson blev projektet ett annorlunda sätt att arbeta på.

– Detta med hjälpmedel var ett väldigt nytt tänk och det blev ett annat sätt att tackla problematiken. Eftersom det var ett projekt kunde vi testa okonventionella produkter och idéer.

– Vi köpte till exempel en termos till en person för att hon skulle kunna fika direkt när hon vaknade på

” Vi talade om för våra brukare att vi behövde deras kunskap precis lika mycket som de behövde vår.

Inger Olsson

morgonen för att lättare vakna. Vi provade väldigt många olika saker.

Reflekterade mycket

En framgångsfaktor låg i att projektledarna arbetade mycket med sitt bemötande och med att öka sin kunskap om psykiska funktionsnedsättningar.

– Vi träffade vår utvärderare en gång i veckan och vid de mötena pratade vi mycket om våra förhållningssätt, och konkret om varför det blev på olika sätt. Vi vände på det till att fråga oss: ”Hur skulle jag själv vilja bli bemött i liknande situationer?”

– Man måste veta vilken person man har framför sig och man måste ha läst in sig på problematiken.

– Jag och Gunilla Barse-Persson, som var arbetsterapeut i projektet, diskuterade överhuvudtaget väldigt mycket med varandra under hela projekttiden. Vi vände och vred på varför vissa saker blev som de blev och skapade lösningar.

– Hur kan man till exempel få en person att komma i tid till olika möten när det inte fungerar fullt ut med påminnelser. Ska man då ringa och påminna, som ett stöd? Eller kan man göra på ännu något annat sätt?

– Om en deltagare till exempel inte vågade lita på att dörren var låst testade vi med att personen skulle känna på dörren och säga: ”Nu har jag låst dörren!”.

– Ibland kan en person ha svårt att lämna sin bostad för att hon eller han är rädd för att ha glömt att stänga av

elektriska maskiner. Då kan man till exempel installera en spisvakt som automatiskt slår av spisen. Vet man detta kan man gå ut på stan i lugn och ro.

Möten på rätt nivå

Bemötandefrågan var på intet vis ny för Inger Olsson, som arbetat mycket med bemötande under åren på Handikappförbunden. Ändå kom projektet att fördjupa hennes insikt.

– Vi hade ett öppet förhållningssätt. Vi lyssnade i stället för att tala om hur det skulle vara. Vi möttes, förhoppningsvis, med våra deltagare på en jämlik bas. Vi var tydliga med att vi behövde deltagarnas kunskaper lika mycket som de behövde våra kunskaper. Annars hade det aldrig fungerat.

– Faran är att man vill ge en lösning. Det är också lätt hänt att man underskattar eller överskattar en persons förmågor.

– Den största faran är att man vill ge en lösning. Det kan bero på att man själv har ett behov av att vara hjälpare. Då riskerar man att ta över och tala om hur det ska vara. Man gör människor mindre än de är.

– Det är också lätt att tro att en person kan mer än vad hon eller han kan. Då ger man inte heller något stöd.

– För att hamna rätt måste man vara konkret och undersöka vad det är som är svårt i personens vardag. Vet personen vad hon ska handla? Hittar han till affären, eller i affären? Är det svårt med pengar? Utmaningen är att hitta strategier för att utföra det brukaren vill klara.

Måste kunna mer om kognition

Enligt Inger Olsson är det viktigt att man förstår själva funktionsnedsättningen – och att man tar sig tid.

Hon berättar om ett samtal rörande boendestöd där man hade tröttnat på att tjata om att brukaren skulle diska.

– Varje dag när han gick sa han att i morgon när jag kommer vill jag att du ska ha diskat. Och varje morgon stod disken kvar. Personalen sa att ”Vi vet ju att han kan, men han vill inte.”

– Men, det kan vara så att kunskapen försvinner när boendestödet går hem. Som personal måste man förstå detta, att saker och ting inte blir gjorda kan bero på funktionsnedsättningen. En brukare vet och vill att det ska vara diskat och snyggt, men om personen saknar startknappen blir det omöjligt.

– Istället för att tjata kunde boendestödet ha hjälpt till och stöttat så att personen diskat, för att få ett bra möte med brukaren nästa dag.

– Förresten så är vi väldigt fokuserade på att det ska vara städat. Men frågan är ju också: Vem sätter normen för städat? Får det vara lagom rörigt, eller ska det vara pedantiskt? Det viktigaste är att stötta så att ingen person riskerar att vråkas från sin boende på grund av sanitära problem.

– Det kräver en tankesväng tror jag, att se varje individ som en unik person så att man inte klumpar ihop alla med psykiska funktionsnedsättningar. Och det

är ett ständigt arbete att påminna sig om att det handlar om en funktionsnedsättning.

Inger Olsson menar att om man tar sig tid i början, så sparar man tid i slutändan.

– Om man ger sig tid till att lyssna på problemen och hur brukaren vill att stödet ska vara, och tillsammans går igenom hur hjälpmedlet fungerar, så tränar personen upp sin förmåga att klara sig själv.

– Vår strävan är att varje människa ska bli så självständig som möjligt i sin vardag. Ju självständigare en brukare kan bli i sitt vardagsliv, ju mer kan hon eller han ta kontrollen över sitt liv. Det är egenmakt, att själv bestämma över sin vardag!

– Därför gäller det att hitta möjligheter för att brukare ska få inflytande i sitt eget liv. Eller att hitta något som ger motivation. Alla behöver känna att det finns något som betyder något.

Kan gynna många

Humanteknik arbetade mycket med att informera om det man gjorde.

– Det finns ett traditionellt tänk om hur hjälpmedel ska vara. När vi hade studiebesök fick vi ibland höra att: ”Detta kan vi inte örskriva! Det finns inte på listorna.”.

– Från början var det till exempel inte många som förskrev bolltacket. Nu har det blivit vanligare.

Idag kan vi även se att det kommer mer initiativ från boendestödjare som ser att en person kanske skulle ha nytta av ett visst hjälpmedel.

– Man måste få in ett nytt tänk. När det gäller personer med psykiska funktionsnedsättningar har man inte tidigare tänkt på att de kan ha behov av hjälpmedel. Man har sett personerna som slöa eller ovilliga, istället för att se att det kan finnas en oförmåga att utföra vissa saker.

– Egentligen tror jag att hjälpmedel skulle gynna många fler grupper, som personer med förvärvade hjärnskador, stroke eller whiplash-skador.

Attityder behöver förändras

En positiv sidoeffekt av Humanteknik är enligt Inger Olsson att fler grupper med kognitiva funktionsnedsättningar fått ökad kunskap om tekniska hjälpmedel och behovet av metoder för att strukturera upp vardagslivet.

– Jag tror att det, i samhället i stort, behövs en större attitydförändring när det gäller människor med psykiska funktionsnedsättningar. Det krävs insatser för att den här gruppen människor ska ses som likvärdiga samhällsmedborgare och ges möjlighet att leva ett gott liv.

Idag är Inger Olsson verksamhetsutvecklare på socialpsykiatri i Karlstad, men just nu utlånad till Region Värmland där hon arbetar i ett projekt som heter ”Integrerad psykiatri i Värmland”.

Projektet ingår i regeringens psykiatrisatsning och

rör kompetensutveckling för baspersonal. Projektet finansieras via Socialstyrelsen.

– Syftet är att skapa en gemensam kunskapsbas för kommun och landsting när det gäller arbetet med personer med psykisk sjukdom och funktionsnedsättning. Målet är att bilda samverkansteam mellan kommunernas socialpsykiatri och landstingets psykiatriska verksamhet.

” *Humanteknik bjöd på en spännande resa – och gav en fördjupad insikt om hur fruktbart rätt bemötande kan bli, uppger Inger Olsson, som numera är verksamhetsutvecklare på socialpsykiatri i Karlstad.*

Vårt bemötande förde oss rätt

- Inger Olsson, projektledare för Humanteknik

Vi talade om för deltagarna att vi behövde deras kunskap lika mycket som de behövde vår, säger Inger Olsson som var projektledare för Humanteknik.

Det öppna bemötandet, och en god insikt om funktionsnedsättningar, gav både nöjda deltagare och projektmedarbetare.

Hjälpmiddelsinstitutet (HI) är ett nationellt kunskapscentrum inom området hjälpmedel och tillgänglighet för människor med funktionsnedsättning.

Vi arbetar för full delaktighet och jämlikhet genom att medverka till bra och säkra hjälpmedel, en effektiv hjälpmedelsverksamhet och ett tillgängligt samhälle.

Hjälpmiddelsinstitutets verksamhet omfattar

- provning och upphandling av hjälpmedel
- forskning och utveckling
- utredningsverksamhet
- utbildning och kompetensutveckling
- internationell verksamhet
- information och kommunikation

Hjälpmiddelsinstitutets huvudmän är staten och Sveriges Kommuner och Landsting.

Hjälpmiddelsinstitutet

Box 510, 162 15 Vällingby

Tfn 08-620 17 00

Fax 08-739 21 52

Texttfn 08-759 66 30

E-post registrator@hi.se

Webbplats www.hi.se

Best nr 093106